

LBRIS

We know
books

Alexandru Emil M.

DICTIONAR DE NEOLOGISME

 EDITURA
NICART

A

a- *pref.* "privativ, negativ". (fr. a-)

abác *s.n.* 1. instrument de calculat cu bile. 2. nomogramă. (fr. abaque, lat. abacus)

abácă *s.f.* partea superioară a capitelului. (fr. abaque)

abatáj *s.n.* 1. loc într-o mină unde se extrage minereul; operația însăși. 2. sacrificare a vitelor la abator. (fr. abattage)

abáte¹ *s.m.* 1. superior al unei abații. 2. preot catolic. (it. abbate)

abáte² I. *vt.* 1. a încălca o dispoziție, o normă; a devia. 2. a întrista. II. *vr.* 1. a se năpusti. 2. a doborî. (fr. abattre)

abatór *s.n.* 1. construcție

specială pentru sacrificarea animalelor destinate consumului. 2. (fig.) masacru. (fr. abatoir)

abație *s.f.* mănăstire catolică. (it. abbazia)

abcés *s.n.* acumulare de puroi într-un țesut sau organ. (fr. abcés)

abdicá *vi.* a renunța (la tron). (fr. abdiquer)

aberație *s.f.* 1. abatere de la normal; absurditate. 2. deformare a unei imagini produsă de un sistem optic. (fr. aberration)

abíl, -ă *adj.* îndemânatic, iscusit. (fr. habile)

abiotic, -ă *adj.* lipsit de viață. (fr. abiotique)

abís *s.n.* prăpastie; fosă oceanică. (fr. abysse)

abisál, -ă *adj.* 1. din zona de mare adâncime a mărilor și oceanelor. 2. referitor la subconștient. (fr. abyssal)

abjéct, -ă *adj.* care inspiră repulsie; josnic. (fr. abject)

abjurá *vt.* a renega public o credință, o doctrină. (fr. abjurer)

ablațiúne *s.f.* 1. (chir.) extirpare. 2. eroziune a rocilor. (fr. ablation)

abluțiúne *s.f.* spălare rituală a corpului, la orientali. (fr.

ablution)
abolí *vt.* a desființa, a suprima. (fr. abolir)
abolitionism *s.n.* mișcare politică ce susține desființarea sclavajului. (fr. abolitionnisme)
abominabil, -ă *adj.* oribil; dezgustător. (fr. abominable)
abordá *l. vt.* (despre nave) a acosta. *ll. vt.* 1. (fig.) a acosta pe cineva. 2. a trata, a ataca o temă. (fr. aborder)
abordáj *s.n.* ciocnire a două nave sau a unei nave de un obstacol. (fr. abordage)
aborigén, -ă *adj., s.m.f.* autohton. (fr. aborigène)
abracadabránt, -ă *adj.* ciudat, bizar. (fr. abracadabrant)
abraziúne *s.f.* 1. eroziune marină. 2. roadere a unui corp prin frecare cu un altul mai dur. (fr. abrasion)
abrogá *vt.* a aboli o lege sau un alt act normativ. (lat. abrogare)
abrutizá *vt., vr.* a (se) dezumaniza. (după fr. abrutir)
abscóns, -ă *adj.* greu de înțeles. (fr. abscons)
absenteísm *s.n.* 1.

exploatare a pământului prin intermediar. 2. ~ parlamentar = practică a deputaților aflați în opoziție, constând în neparticiparea la sesiunile parlamentului, cu scopul de a împiedica adoptarea unor legi. (fr. absentéisme)
absint *s.n.* 1. plantă aromatică, conținând o esență amară, tonică. 2. lichior din această plantă. (fr. absinthe)
absolút, -ă *l. adj.* 1. nesupus nici unei restricții; total. 2. (despre mărimi fizice) independent de orice sistem de referință. *ll. s.n.* (fil.) principiu veșnic, imuabil, care ar sta la baza universului. *lll. adv.* cu desăvârșire. (lat. absolutus)
absolutism *s.n.* regim politic bazat pe puterea nelimitată a unui monarh. (fr. absolutisme)
absolví *vt.* 1. a termina un ciclu de învățământ. 2. (jur.) a scuti de pedeapsă. (germ. absolvieren)
absorbí *vt.* 1. a încorpora gaze, lichide, radiații. 2. (fig.) a preocupa intens. (fr. absorber, lat. absorbere)

abstenționism *s.n.* abținere de la vot. (fr. abstentionnisme)
abstinénță *s.f.* abținere de la anumite excese. (fr. abstinence)
absúrd, -ă *l. adj.* contrar gândirii logice. *ll. s.n.* ceea ce este absurd. (fr. absurde)
absurditate *s.f.* 1. caracterul, însușirea a ceea ce este absurd. 2. situație absurdă; aberație. (fr. absurdité)
abțibíld *s.n.* 1. mic desen colorat, gumat pe o parte, care se aplică prin lipire. 2. (fam.; pl.) fleacuri, mici șmecherii. (germ. Abziehbild)
abulie *s.f.* lipsă, diminuare a voinței. (fr. aboulie)
abundénță *s.f.* belșug. (fr. abundance)
abúz *s.n.* 1. încălcare a legității; faptă ilegală. 2. exces. (fr. abus)
académic, -ă *adj.* 1. referitor la o academie. 2. distins, solemn; convențional, rece. (fr. académique)
academism *s.n.* 1. imitație fără originalitate a modelelor antice sau ale Renașterii; manieră în artă

care cultivă un ideal de frumusețe rece și convențional. 2. fel de a se comporta academic. (fr. académisme)
acajú *s.m.* arbore cu lemn tare, maro-roșcat; mahon. (fr. acajou)
acalmie *s.f.* 1. calm momentan al vântului, al valurilor. 2. (fig.) răstimp de liniște. (fr. accalmie)
acántă *s.f.* 1. plantă erbacee cu frunze mari și flori albe. 2. motiv decorativ care stilizează frunza acestei plante. (fr. acanthe)
acapará *vt.* a-și însuși în mod abuziv un bun. (fr. accaparer)
acatalepsie *s.f.* 1. (la scepticii greci) renunțare de a mai căuta soluția unei probleme. 2. nesiguranță în punerea unui diagnostic. (fr. acatalepsie)
acceleratór *l. s.n.* 1. mecanism care mărește turația unui motor. 2. instalație care imprimă particulelor elementare viteze foarte mari. *ll. s.m.* substanță care mărește viteza unei reacții. (fr. accélérateur)
accént *s.n.* 1. intonație;

semn grafic care marchează această intonație. 2. mod specific de a vorbi o limbă, un dialect. 3. importanță. (lat. *accentus*)

accépție *s.f.* sensul unui cuvânt; semnificație. (fr. *acception*)

accès *s.n.* 1. posibilitate, drept de a ajunge undeva. 2. manifestare bruscă a unei boli. 3. (fig.) izbucnire violentă a unei stări sufletești. 4. (inform.) proprietate a sistemelor de memorie de a permite înregistrarea și regăsirea informației. (fr. *accès*)

accesóriu, -ie *l. adj.* auxiliar; secundar, neesențial. *II. adj., s.n.* (obiect, piesă, dispozitiv) anex al unei mașini etc. (fr. *accessoire*)

accidént *l. s.n.* 1. întâmplare neprevăzută care provoacă o avarie, o nenorocire. 2. neregularitate a unui teren. *II. s.m.* (muz.) semn care produce o alterație. (fr. *accident*)

accidentál, -ă *adj.* 1. întâmplător. 2. neesențial. (fr. *accidentel*)

accíz *s.n.* impozit indirect pe

bunuri de consum. (fr. *accise*)

acefál, -ă *adj.* (despre animale inferioare) lipsit de cap. (fr. *acéphale*)

acérb, -ă *adj.* înverșunat, necruțător. (fr. *acerbe*)

acetilénă *s.f.* gaz incolor cu miros specific, care arde cu flacăra albă intensă. (fr. *acétylène*)

acetimétru *s.n.* instrument pentru măsurarea tăriei oțetului. (fr. *acétimètre*)

achénă *s.f.* fruct uscat, indehiscent, cu o singură sămânță. (fr. *akène*)

achiesá *vi.* a accepta condițiile unei acțiuni juridice, ale unui contract, (după fr. *acquiescer*)

achitá *l. vt., vr.* a(-și) plăti o datorie. *II. vt. (jur.)* 1. a declara nevinovat. 2. (fam.) a ucide. (fr. *acquitter*)

achiziție *s.f.* procurare de obiecte, de produse și materiale; obiectul însuși. (fr. *acquisition*)

achizitór, -oáre *s.m.f.* cel care face achiziții (achizi/ție + -tor)

acidulá *vt.* a adăuga acid unei soluții. (fr. *aciduler*)

acidurie *s.f.* prezența excesivă a unui acid în

urină. (fr. *acidurie*)

acín *s.m.* grup de celule glandulare. (fr., lat. *acinus*)

aclamá *vt.* a aproba prin urale sau aplauze; a ovaționa. (fr. *acclamer*)

acnée *s.f.* apariția de coșuri pe față. (fr. *acné*)

acoládă *s.f.* 1. ceremonial medieval de investire a unui cavaler, constând dintr-o îmbrățișare și o lovitură ușoară cu latul spadei. 2. semn grafic ({} care unește formule, portative etc. (fr. *accolade*)

acolít, -ă *s.m.f.* asociat ca sprijin într-o acțiune. (fr. *acolyte*)

acomodá *vr.* a se obișnui cu noi condiții de viață; a se aclimatiza. (fr. *accommoder*)

acompaniá *vt.* 1. a susține acompaniamentul unei piese muzicale. 2. a însoți pe cineva. (fr. *accompagner*)

acónt *s.n.* parte dintr-o datorie care se plătește cu anticipate. (it. *acconto*)

acórd *s.n.* 1. înțelegere, pact, convenție asentiment. 2. remunerare a muncii prestate, pe unitatea de produs realizat. 3.

concordanță în număr, gen, caz, persoană a formei cuvintelor. 4. armonie. (fr. *accord*)

acostá *l. vi.* (despre nave) a se apropia de țărm, de o navă; a aborda. *II. vt. (fig.)* a opri pe cineva spre a-i vorbi. (după fr. *accoster*)

acostamént *s.n.* fâșie laterală de-a lungul părții carosabile a unei șosele (după fr. *accotément*)

acreditá *vt.* 1. a împuternici un reprezentant diplomatic, un ziarist etc. 2. a face demn de crezare. (fr. *accréditer*)

acreditív *s.n.* 1. dispoziție dată de un emitent unei bănci de a plăti vânzătorului din disponibilul său ori din creditul acordat de aceasta o anumită sumă. 2. sumă de bani depusă de cineva la o bancă de economii și consemnațiuni pentru a-i sta la dispoziție; înscris care certifică o asemenea depunere. (fr. *accréditif*)

acrescământ *s.n.* drept prin efectul căruia partea unui moștenitor sau a unui legator crește. (fr. *accroissement*)

acribie *s.f.* exactitate, rigurozitate științifică. (fr. acribie)

acrimoniós, -oásă *adj.* acru, caustic. (fr. acrimonieux)

aero- *elem.* "ascuțit", "extrem", "vârf". (fr. acro-, gr. akros)

acrobát, -ă *s.m.f.* 1. gimnast specializat în acrobație. 2. (fig.) om lipsit de consecvență. (fr. acrobate)

acrobație *s.f.* 1. exercițiu echilibrat, greu; echilibrat; (pl.) evoluții dificile făcute de un avion în zbor. 2. (fig.) procedeu abil de a ieși dintr-o încurcătură. (fr. acrobatie)

acrocefál, -ă *adj.* cu craniul turtit. (fr. acrocéphale)

acrofobie *s.f.* teamă patologică de locuri înalte. (fr. acrophobie)

acrolít *s.n.* statuie cu extremitățile din marmură, iar corpul din alte materiale. (fr. acrolithe)

acromatísm *s.n.* proprietate a unui sistem optic de a nu prezenta aberații cromatice. (fr. achromatisme)

acromegalie *s.f.* dezvoltare exagerată a extremităților

corpului. (fr. acromégalie)

acromie *s.f.* decolorare a pielii din cauza lipsei de pigmenti. (fr. achromie)

acroním, -ă *adj., s.n.* (cuvânt) format din litere sau segmente inițiale ale altor cuvinte. (fr. acronyme)

acrostih *s.n.* poezie în care inițialele versurilor alcătuiesc un cuvânt, o sintagmă. (fr. acrostiche)

acroșá *vb.* 1. a agăța. 2. (fotbal) a intercepta mingea în aer. (fr. accrocher)

acrotérá *s.f.* soclu la extremitățile unui fronton care susține un ornament; ornamentul însuși. (fr. acrotère)

actin(o)- *elem.* "rază, radiație". (fr. action/o-, gr. aktis, -nos)

actinométru *s.n.* aparat pentru măsurarea intensității radiațiilor. (fr. actinométre)

actinopatie *s.f.* boală provocată de radiații. (fr. actinopathie)

actinoterapie *s.f.* tratamentul cu radiații. (fr. actinothérapie)

actinotropísm *s.n.* tendința de îndreptare a plantelor

către radiațiile de lumină. (fr. actinotropisme)

activá *I. vi.* a desfășura o activitate intensă. *II. vt.* a intensifica (o activitate), a dinamiza. *III. vr.* a intra în cadrele permanente ale armatei. (fr. activer)

acțióiná *I. vi.* 1. a întreprinde o acțiune. 2. a exercita o influență. *II. vt.* 1. a pune în mișcare un sistem, un utilaj etc. 2. (jur.) a chema în judecată. (fr. actionner)

acțiúne *I. s.f.* 1. act, faptă; operație militară. 2. ceea ce arată un verb. 3. totalitatea întâmplărilor dintr-o operă literară. 4. efect, influență. 5. (jur.) cauză, proces. *II. hârtie de valoare reprezentând o cotă fixă din capitalul unei societăți pe acțiuni.* (fr. action)

acuitáte *s.f.* capacitate senzorială de a percepe excitații foarte slabe; agerime. (fr. acuité)

aculturáție *s.f.* complex de transformări care au loc în planul culturii, ca urmare a contactului între grupuri sociale cu culturi deosebite. (fr., engl. acculturation)

acupunctură *s.f.* tratament medical prin înțepături în diferite puncte ale corpului. (fr. acupuncture)

acuzá *vt.* 1. a învinui. 2. a vâdi, a manifesta. (fr. accuser)

acvafórté *s.f.* gravare cu acid azotic pe o placă de cupru; gravură obținută. (ti. aquaforte)

acvamarín *s.n.* beril albastru-verzui, piatră prețioasă. (it. acquamarina)

acvanaút *s.m.* explorator al mediului subacvatic. (fr. aquanaute)

acvaplán *s.n.* 1. planșă de lemn cu care se alunecă pe apă, remorcat de o ambarcațiune cu motor. 2. sport cu o asemenea planșă. (fr. aquaplane)

acvarístică *s.f.* știința creșterii viețuitoarelor în acvarii. (germ. Aquaristik)

acváriu *s.n.* 1. vas, bazin cu animale și plante acvatice. 2. sală, clădire, muzeu cu un astfel de bazin. (fr., lat. aquarium)

acvatintá *s.f.* gravare cu acid azotic, care imită laviul; gravură obținută. (it. acqua tinta)

acvi-/acva- *elem.* "apă". (fr.

aqui-, aqua-, lat. aqua)

acvicultură s.f. creștere a animalelor și plantelor acvatică. (fr. aquiculture)

âcvilă s.f. vultur. (lat. aquila)

acvilin, -ă adj. de vultur. nas ~ = nas coroiat. (fr. aquilin)

acvilón s.n. vânt de miazănoapte, rece și violent. (fr. aquilon)

adágio I. adv. (muz.) lent, rar. II. s.n. arie în acest tempo. (it. adagio)

adágiu s.n. maximă. (lat. adagium)

addenda s.f. inv. adaos, note, texte, diagrame la o lucrare. (lat. addenda)

adecvát, -ă adj. potrivit. (fr. adéquat)

adenoíd, -ă adj. cu aspect glandular. (fr. adénoïde)

aderénță s.f. 1. concreștere patologică a unor organe sau țesuturi; bridă. 2. (tehn.) frecare între două corpuri în contact. 3. (constr.) legătură între diferite materiale. (fr. adhérence)

adeziune s.f. 1. aderare; consimțământ. 2. atracție între două corpuri în contact. (fr. adhésion)

adeziv, -ă I. adj. (despre materiale) care aderă. II. s.

m. produs de înleiat lemnul, sticla etc. (fr. adhésif)

ad-hoc adv. anume pentru acest scop. (lat. ad hoc)

adiabátic, -ă adj. (despre un fenomen fizico-chimic) care se produce fără schimb de căldură cu exteriorul. (fr. adiabatique)

adiacént, -ă adj. alăturat. unghiuri ~e = unghiuri cu o latură comună și același vârf. (it. adiacente)

ad-înterim adj. inv. interimar. (lat. ad interim)

adip(o)- elem. "grăsime". (fr. adip/o-, lat. adeps, -ipis)

adipogenéză s.f. producerea de grăsimi în organism. (fr. adipogenése)

adipós, -oasă adj. gras. (fr. adipeux)

adipsie s.f. lipsă de sete. (fr. adipsie)

adiție s.f. adăugare, adaos. (fr. addition)

adjudecă vt. a atribui (un bun) celui care oferă mai mult în cadrul unei licitații. (sport) a-și ~ victoria = a obține victoria în condițiile unei concurențe. (lat. adjudicare)

ad libitum loc. adv. după

voie. (lat. ad libitum)

ad litteram loc. adv. cuvânt cu cuvânt, întocmai. (lat. ad litteram)

administrá vt. 1. a gospodări. 2. a da un medicament unui bolnav. (fr. administrer)

administráție s.f. 1. gospodărie. 2. totalitatea organelor executive de dispoziție ale statului. 3. personalul de conducere al unei întreprinderi sau instituții. (fr. administration)

admisiúne s.f. 1. intrare a unui agent motor în cilindru unei mașini. 2. porțiune din cursa pistonului în timpul căreia agentul motor intră în cilindru (fr. admission)

admonestá vt. a mustra. (fr. admonester)

adnotá vt. a face însemnări pe marginea unui text. (lat. adnotare)

adogmatism s.n. sistem de gândire care nu admite dogmele. (fr. adogmatisme)

adoptá vt. 1. a înfia un copil. 2. a-și însuși; a accepta o părere, o metodă, o lege. (fr. adopter)

adoptív, -ă adj. 1. (despre

copii) înfiat. 2. (despre părinți) care a adoptat un copil străin. (fr. adoptif)

adóptie s.f. înfiere. (fr. adoption)

adsórbție s.f. fixare a moleculelor unei substanțe pe suprafața unui corp solid. (fr. adsorption)

adúctie s.f. dirijare a apelor către un anumit loc. (fr. adduction)

adulá vt. a linguși. (fr. aduler)

adulter I. s.n. încălcare a fidelității conjugale. II. adj. (despre soți) infidel. (fr. adultère)

adulterá vt. a falsifica (un text). (fr. adultérer)

advécție s.f. mișcare de aer în sens orizontal. (fr. advection)

adventice s.f. tunică externă a arterelor. (fr. adventice)

adventism s.n. doctrină a unei secte creștine care propagă credința în a doua venire a lui Cristos. (engl. adventism)

adventív, -ă adj. (despre rădăcini, muguri) dezvoltat în alt loc decât cel normal. (fr. adventif)

advérs, -ă adj. 1. opus. 2. (fig.) potrivnic. (fr. adverse)

adversativ, -ă *adj.* care exprimă o opoziție. propoziție ~a (și s.f.) = propoziție în raport de opoziție față de coordonata ei. (fr. adversatif)

adversitate *s.f.* 1. ostilitate. 2. dificultate. (fr. adversité)

aerá *vt.* a introduce aer proaspăt într-un loc închis. (fr. aérer)

aero- *elem.* "aer". (fr. aéro-, gr. aer, -os)

aeroamfibiu, -ie *adj., s.n.* (vehicul cu pernă de aer) adaptat la navigația aeriană și pe apă. (fr. aéroamphibie)

aerób, -ă *adj.* (despre organisme) care se dezvoltă în prezența oxigenului. (fr. aérobe)

aerobúz *s.n.* avion de pasageri de mare capacitate. (fr. aérobus)

aerocolie *s.f.* acumulare de gaze în intestin. (fr. aérocolie)

aerodinamic, -ă *l. adj.* care întâmpină o rezistență minimă la deplasarea în aer. *II. s.f.* studiu al mișcării corpurilor într-un mediu gazos. (fr. aérodynamique)

aerofilatelie *s.f.* colecționare de timbre folosite de poșta

aeriană. (fr. aérophilatelie)

aerofobie *s.f.* teamă patologică de aer (fr. aérophobie)

aeroglisór *s.n.* vehicul care glisează pe pernă de aer. (fr. aéroglisseur)

aerolite *s.n.* meteorit. (fr. aérolithe)

aerologie *s.f.* studiul proprietăților atmosferei. (fr. aérologie)

aeromobil, -ă *adj., s.n.* (corp solid) care se poate menține și deplasa în aer (fr. aéromobile)

aeronaút, -ă *s.m.f.* membru al echipajului unei aeronave. (fr. aéroneute)

aeronaútică *s.f.* tehnica construirii și conducerii aeronavelor. (fr. aéronautique)

aeronávă *s.f.* avion de mare capacitate. (după fr. aéronef)

aeropurtát, -ă *adj.* (despre trupe, mijloace de luptă) transportat pe calea aerului. (fr. aéroporté)

aerosól *s.m.* dispersie într-un gaz a unor particule (medicamentoase). (fr. aérosol)

aerospațial, -ă *adj.* referitor la navigarea în spațiul

aerian extraterestru. (fr. aérospatial)

aeroterapie *s.f.* tratament al unor boli prin cură de aer. (fr. aérothérapie)

aeroterm *s.n.* instalație de încălzire cu aer cald. (fr. aérotherme)

afábil, -ă *adj.* cordial; afectuos. (fr. affable)

afabuláție *s.f.* ansamblul episoadelor care constituie acțiunea unei opere literare; fabulație. (fr. affabulation)

afacerism *s.n.* realizarea de profituri personale pe seama situației profesionale sau sociale. (după fr. affairisme)

afazie *s.f.* tulburare de limbaj. (fr. aphasie)

afect *s.n.* trăire emoțională puternică; reacție afectivă. (germ. Affekt)

afectá¹ *vt.* a destina unui anumit scop. (fr. affecter)

afectá² *vt.* 1. a prejudicia. 2. a stimula o anumită stare sufletească; a se prefăce, a-și da aere. (fr. affecter)

afectiv, -ă *adj.* 1. referitor la sentimente. 2. sentimental. (fr. affectiv)

afectuós, -oásă *adj.* afabil. (fr. affectueux)

afecțiúne *s.f.* 1. dragoste, simpatie, atașament. 2. boală. (fr. affection)

aféliu *s.n.* punctul cel mai îndepărtat de Soare de pe orbita unei planete. (fr. aphélie)

aférát, -ă *adj.* care vrea să pară foarte ocupat. (fr. affairé)

aférént, -ă *adj.* 1. legat de, care decurge din. 2. (despre vase, nervi) centripet (fr. afférent)

afereză *s.f.* suprimare a unui sunet, a unei silabe inițiale, a unui cuvânt (fr. aphérèse)

afét *s.n.* suport al unei arme de foc. (după rus. lafeti)

afiliá *vr.* a se alătura unei organizații, subordonându-i-se. (fr. affilier)

afin, -ă *l. adj.* înrudit. *II. s.m.f.* rudă prin alianță. (lat. affinis)

afiná *vt.* a separa în timpul topirii impuritățile dintr-o masă metalică. (fr. affiner)

afinitate *s.f.* 1. înrudire, asemănare, apropiere. 2. proprietate a substanțelor de a se combina chimic. (fr. affinité)

afișá *l. vt.* 1. a expune un afiș. 2. (fig.) a manifesta